

การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เพื่อส่งเสริมอาชีพ
และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทันบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

CREATING ECONOMIC VALUE OF TOMATO PRODUCTS TO UPGRADE THE GRASSROOTS
ECONOMY TO PROMOTE CAREERS AND GENERATE INCOME FOR TOMATO FARMERS

IN HU THAP SUBDISTRICT, PAKHAM DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

พิกามาต บุตรสาลี¹ ชนินาถ ทิพย์อักษร¹ ทิพย์สุตา ทาสีดำ¹ จตุพร จันทารัมย์¹ และ วณิชชา แผลงรักษา¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Pakamat Butsalee¹ Chaninart Thipakson¹ Thipsuda Thasedom¹ Jatuporn Jantaram¹ and Wanicha Plangruksa¹

¹Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

Corresponding author e-mail: pakamat.bs@bru.ac.th, Chaninart.ta@bru.ac.th

(Received: October 18, 2024; Revised: April 4, 2025; Accepted: October 31, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทันบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทันบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 35 คน ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การจัดประชุม จัดเวทีแลกเปลี่ยน การสัมภาษณ์เชิงลึก การระดมสมอง และสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เหตุการณ์แบบไม่อิงทฤษฎี วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากพบว่า กลุ่มมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมโดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1.1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 1.2) มีการวางแผนการและการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานร่วมกัน 1.3) มีการจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการขับเคลื่อนการทำงานผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ให้กับสมาชิกกลุ่ม 1.4) มีการอบรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพให้กับสมาชิก 1.5) มีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 1.6) มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และ 1.7) มีการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย 2) การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ พบว่า 2.1) การระดมสมองความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ และ 2.2) ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแปรรูป ได้แก่ ชาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ และ 3) การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน พบว่า 3.1) เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตชาจากมะเขือเทศ/ถุง จำนวน 15.93 บาท และต้นทุนการผลิตกัมมีมะเขือเทศ/กระปุก จำนวน 29.25 บาท และ 3.2) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ จำนวนทั้งสิ้น 7,460 บาท ต้นทุนการผลิต จำนวน 4,632.40 บาท และกำไรขั้นต้น 2,827.60 บาท คิดเป็นอัตรากำไรขั้นต้น 37.90% และ 3.3) รูปแบบการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีส่งผลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มจากมะเขือเทศผ่านการแปรรูปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร แต่ยังส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในตำบลหุทันบ จังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทันบ ควรมีการนำมะเขือเทศที่ทำการเพาะปลูกมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก การสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งจะเห็นได้จากอัตรากำไรขั้นต้นที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ, ผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ, การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก, ส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้

ABSTRACT

This research aimed to create economic value of tomato products to upgrade the grassroots economy, promote careers, and generate income for tomato farmers in Hu Nop Sub-district, Pakham District, Buriram Province, using participatory action research. The sample group was purposively selected from 35 tomato farmers in Hu Nop Sub-district, Pakham District, Buriram Province. The data collection methods included organizing meetings, organizing exchange forums, in-depth interviews, brainstorming, and focus group discussions. Data were analyzed using non-theoretical event analysis and descriptive statistics, including frequency and percentage.

The research results found that 1) The participatory management model for grassroots economic development found that the group had a participatory group management model with the following steps: 1.1) Jointly meeting to plan operations 1.2) Jointly planning and setting operational goals 1.3) Providing budget and equipment to drive operations through various networks for group members 1.4) Training to provide knowledge and develop vocational skills for members 1.5) Continuously developing the operation process 1.6) Creating work motivation and 1.7) Allocating group profits appropriately and fairly to all parties 2) Creating economic value for tomato products to promote careers and generate income for tomato farmers found that 2.1) Brainstorming on product processing needs, group members wanted to process tomato products and 2.2) Products to be processed include tomato tea. And tomato gummies and 3) Analysis of costs, returns and financial management for sustainable grassroots economic development found that 3.1) farmers had a production cost of tomato tea/bag of 15.93 baht and a production cost of tomato gummies/jar of 29.25 baht and 3.2) income from selling tomato tea products and tomato gummies totaled 7,460 baht, production costs of 4,632.40 baht and gross profit of 2,827.60 baht, representing a gross profit margin of 37.90%. and 3.3) Effective financial management contributes to value creation from tomatoes through efficient processing. This not only increases farmers' income but also concretely enhances the grassroots economy and promotes sustainable community development in Hu Thamnop Subdistrict, Prakhon Chai District, Buriram Province. Therefore, based on the research findings, it is evident that tomato farmers in Hunob Subdistrict should process their cultivated tomatoes into value-added products in order to enhance the local economy, create sustainable careers, and generate stable income for the community. This is reflected in the increase in the gross profit margin achieved.

Keywords: Economic Value Creation, Tomato Products, Grassroots Economic Development, Career Promotion and Income Generation

บทนำ

ในปัจจุบันการรูปแบบผลผลิตทางการเกษตรเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน เริ่มจากประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผักและผลไม้หลากหลายชนิด แต่มักประสบปัญหาผลผลิตทางการเกษตรมากเกินไปจนสินค้าทางการเกษตรล้นตลาด ส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำ ปัญหาสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไม่ตรงตามฤดูกาลส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ทำให้การบริหารจัดการสินค้าทางการเกษตรทำได้ยาก และปัญหาที่พบบ่อยคือ ผลผลิตทางการเกษตรเน่าเสียง่ายและยากต่อการเก็บรักษา ดังนั้น เพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าวเกษตรกรส่วนใหญ่มีการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อเป็นถนอมอาหาร เช่น ดอกกวน ฉาบ อบ ทอด ตากแห้ง และแช่แข็ง ซึ่งถือเป็นการเก็บรักษาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรให้สามารถยืดอายุได้ยาวนานขึ้น พร้อมทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกด้วย (พัชรพรรณ จันทรแดง, 2562) นอกจากนี้ จากสภาพปัญหาและความท้าทายต่อการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉิยเหนือ พบว่า ประสิทธิภาพในการการผลิตภาคการเกษตรยังค่อนข้างต่ำ จึงจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถของผู้ผลิต และมีการนำนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้ เพื่อให้การผลิตของภาคการเกษตรมีเหมาะสมและตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2559) เพื่อสอดคล้องกับกรอบในการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉิยเหนือ คือ สร้างผลผลิตใหม่ และต่อยอดจากฐานการผลิตเดิมโดยใช้นวัตกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงการผลิตกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของการผลิตสินค้าด้านการเกษตร โดยใช้นวัตกรรมสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงความต้องการของตลาดภายในประเทศ รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉิยเหนือ ด้านการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมความรู้ และนวัตกรรมการผลิตการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2559) นอกจากนี้ ตามวิสัยทัศน์ (Visions) ในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉิยเหนือตอนกลาง คือ “เป็นแหล่งผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานทดแทนที่ได้คุณภาพมาตรฐานและสร้างรายได้ให้เกษตรกรอย่างมั่นคง” จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉิยเหนือ ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับความเสี่ยงด้านการผลิต การตลาด และมีการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงเป็นผู้มีความสามารถในการผลิต และการตลาด ก้าวสู่ผู้จัดการฟาร์มที่เป็นมืออาชีพ (Smart Farmer) รวมทั้งสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนรุ่นเดิม เพื่อทำการเกษตรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพและส่งเสริมให้องค์กรเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร เพื่อสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็ง เป็นฐานการผลิตของภาคการผลิตอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ และรายได้ให้กับเกษตรกร พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารให้มีความสามารถในการแข่งขัน ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร และมีผลผลิตเพียงพอกับความต้องการด้านอาหาร และพลังงาน โดยให้ความสำคัญกับความต้องการด้านอาหารเป็นลำดับแรก และส่งเสริมให้มีและนำผลงานวิจัยพัฒนาด้านการเกษตรไปใช้ประโยชน์มากขึ้น และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศูนย์ปฏิบัติการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุล และยั่งยืน เพื่อสร้างและพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการเกษตรและโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพฟื้นฟูศูนย์ปฏิบัติการเกษตรให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน และเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติการเกษตรและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567)

ดังนั้น มะเขือเทศถือเป็นผักประเภทหนึ่งที่เกษตรกรไทยได้ให้ความสนใจและหันมาทำการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์การผลิตมะเขือเทศในปัจจุบันของประเทศไทย มีรายงานเกี่ยวกับเนื้อที่เก็บเกี่ยว

ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มะเขือเทศ ในระยะเวลา 10 ปีย้อนหลัง พบว่า เกษตรกรไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งหมด จำนวน 347,886 ไร่ ผลผลิต จำนวน 1,222,946 ตัน และผลผลิตต่อไร่ จำนวน 35,202 กิโลกรัม ในส่วนระบบการผลิตมะเขือเทศในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายงานเกี่ยวกับเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ มะเขือเทศในระยะเวลา 10 ปีย้อนหลัง พบว่า เกษตรกรไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งหมด จำนวน 172,236 ไร่ ผลผลิต จำนวน 672,264 ตัน และผลผลิตต่อไร่ จำนวน 36,915 กิโลกรัม นอกจากนั้น จังหวัดบุรีรัมย์ยังมีระบบการผลิตมะเขือ พบว่า มีรายงานเกี่ยวกับเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มะเขือเทศ ในระยะเวลา 10 ปีย้อนหลัง พบว่า เกษตรกรไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งหมด จำนวน 624 ไร่ ผลผลิต จำนวน 1,439 ตัน และผลผลิตต่อไร่ จำนวน 21,849 กิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจังหวัดบุรีรัมย์ มีการเพาะปลูกมะเขือเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งพื้นที่ทำการเพาะปลูกหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ตำบลหูก่าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ซึ่ง นายชินพันธ์ สมพงษ์ (23 ธันวาคม 2566) เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจศูนย์เรียนรู้เกษตร ตำบลหูก่าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำการปลูกผักอินทรีย์ พบว่า กลุ่มมีการเพาะปลูกมะเขือเทศให้กับพ่อค้าแม่ค้าคนกลาง ซึ่งจะมารับซื้อถึงที่เพาะปลูก แต่พ่อค้าและแม่ค้าคนกลางจะทำการคัดเลือกเอาเฉพาะมะเขือเทศที่มีผลใหญ่ผิวสวย ส่วนมะเขือเทศที่เป็นลูกเล็ก ๆ หรือมะเขือเทศที่พ่อค้าและแม่ค้าคนกลางไม่เอาหรือไม่รับซื้อก็จะเสียทิ้ง โดยไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์เลย ส่งผลให้รายได้จากมะเขือเทศลูกเล็กหรือมะเขือเทศที่ขายไม่ได้ขาดหายไป สำหรับประเด็นปัญหานี้มีดังนี้ 1) ปัญหาด้านราคาผลผลิต เกษตรกรมักประสบปัญหาราคาผลผลิตไม่สม่ำเสมอบางช่วงราคาแพงเนื่องจากมีผลผลิตน้อย บางช่วงผลผลิตออกมาจำนวนมากจนล้นตลาดทำให้ราคาผลผลิตจะตกต่ำ เกษตรกรต้องทิ้งแปลงไม่เก็บผลผลิตไปขาย 2) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูง ในสภาวะการเพาะปลูกมะเขือเทศ ปัญหาที่สำคัญ คือ ต้นทุนด้านเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช สารเคมีกำจัดวัชพืช รวมทั้ง ค่าแรงงานที่ใช้ในการพ่นสารเคมี การเพาะปลูกของเกษตรกรที่มุ่งเน้นการใช้เคมีอย่างเดียว นอกจากต้นทุนการเพาะปลูกที่สูงขึ้นทุกปีแล้ว ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ยังมีการแพร่ระบาดมากขึ้นและไม่สามารถแก้ไขได้ และ 3) ประเด็นปัญหาด้านการตลาด ถือเป็นปัญหาหลักและเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องทำการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจาก ในการเพาะปลูกมะเขือเทศขายให้กับพ่อค้าและแม่ค้าคนกลาง เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาขายได้ ส่งผลให้ราคาขายถูกกำหนดโดยพ่อค้าและแม่ค้าคนกลาง ซึ่งทำให้เกษตรกรขายมะเขือเทศได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด นอกจากนั้น มะเขือเทศที่เป็นลูกเล็ก ๆ ที่ขายไม่ได้เกษตรกรก็ปล่อยให้เน่าทิ้งไปเกิดการสูญเสียรายได้ไป ดังนั้น จากสถานการณ์ผลผลิตมะเขือเทศในตำบลหูก่าน พบว่า เกษตรกรมีการเพาะปลูกมะเขือเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อการจำหน่ายให้กับพ่อค้าแม่ค้าคนกลาง แต่ยังมีมะเขือเทศตกทุนที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ และเกิดการเน่าเสีย เกษตรกรจึงมีความสนใจในการนำมะเขือเทศตกทุนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งจากสถานการณ์ผู้บริโภคที่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่นิยมหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการเลือกบริโภคอาหารสุขภาพที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและผิวพรรณ โดยเน้นคุณค่าของสารอาหารที่ส่งผลต่อสุขภาพและร่างกาย

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งด่วนในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูก่าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอันได้มาจากการคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน โดยการนำมะเขือเทศที่เหลือทิ้งมาทำการแปรรูปผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ่อ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ่อ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ่อ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ่อ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูนอบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 35 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเกษตรกรกลุ่มการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ ชุมชนหูนอบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ทำการเพาะปลูกมะเขือเทศเพื่อจำหน่ายเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง และอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูนอบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปการกำหนดค้นหาชุดความรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูนอบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่

1. ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน
2. ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือ
3. ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก่าเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกัน ได้แก่ การซักถามข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อความแน่นอนว่าการดำเนินงานมีเหมาะสมหรือไม่

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการวิจัยซึ่งนอกจากจะใช้วิธีการศึกษาเอกสารแล้วยังใช้ วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่คณะผู้วิจัยกำลังศึกษาดีที่สุดหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางฉบับแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า การจัดสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชาคม การเดินสำรวจชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดแหล่งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัย และแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูนอบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วย ข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการสนทนากลุ่ม การจัดเวทีร่วมกับชุมชนซึ่งมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Technique) โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview Guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้ง การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งภายในกลุ่ม และโอกาสข้อจำกัดภายในชุมชน (SWOT Analysis) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การจัดกลุ่มประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดเป็นโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการและคนในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากรวบรวมค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือตำรา วารสาร บทความวิจัยและเว็บไซต์ที่เผยแพร่แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมจากสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรไทยบ้าน โดยใช้การสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทาโน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 5 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1** การเตรียมนักวิจัย เตรียมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน **ระยะที่ 2** เก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล **ระยะที่ 3** การติดตามผล และการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามกิจกรรม **ระยะที่ 4** การสังเคราะห์ผล การถอดบทเรียน และสรุปบทเรียน และ **ระยะที่ 5** สรุปผล และการรายงานผลการวิจัย โดยแต่ละระยะมีวิธีการดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมนักวิจัย เตรียมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย และวางแผนการดำเนินงาน โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 1 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2566 รวมระยะเวลา 31 วัน

1.1 การเตรียมนักวิจัย เป็นการประชุมนักวิจัยเพื่อวางแผนกิจกรรมในการขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อให้ได้กิจกรรมที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 การเตรียมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย เป็นการเตรียมกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ประกอบด้วย ทีมนักวิจัย เจ้าหน้าที่ อบต. ผู้นำชุมชน และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย สถานที่ที่ใช้ในการจัดเวทีในการขับเคลื่อนงานวิจัย

1.3 วางแผนการดำเนินงาน เพื่อทำการทบทวนเป้าหมาย วัตถุประสงค์กระบวนการในการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่และวางแผนการทำงานร่วมกัน

1.4 จัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยแก่ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจแก่ชุมชน เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัย ปรับแนวคิด และหาภาคีเครือข่ายในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุทาโน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 9 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2566 - กรกฎาคม 2567 รวมระยะเวลา 273 วัน

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบทุกองค์ประกอบร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย และผู้นำชุมชน โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 1 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน รวมระยะเวลา 30 วัน

2.2 การสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชนระหว่างนักวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และผู้นำชุมชน

2.3 ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้ โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 2 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 - มกราคม 2567 รวมระยะเวลา 62 วัน

2.3.1 ศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชนและสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.3.2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.3.3 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.4 สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้ โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2567 รวมระยะเวลา 120 วัน

2.4.1 ศึกษาศักยภาพผลิตภัณฑ์มะเขือเทศของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.4.2 เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.4.3 สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.5 วิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้ โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 2 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2567 รวมระยะเวลา 61 วัน

2.5.1 ศึกษาต้นทุนผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.5.2 ศึกษาผลตอบแทนผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.5.3 ศึกษาการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2.5.4 วิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 3 การติดตามผล และการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามกิจกรรม โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 2 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม - กันยายน 2567 รวมระยะเวลา 61 วัน

3.1 การกำกับติดตามผลการดำเนินงานของกิจกรรมย่อย โดยใช้กระบวนการในการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานวิจัยแต่ละกิจกรรมเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ และมีการรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมในแต่ละโครงการ

3.2 สรุป และวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมย่อยเพื่อการรายงานความก้าวหน้า โดยการประชุมนักวิจัยเพื่อทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากกิจกรรมที่นักวิจัยแต่ละกิจกรรมได้มีการดำเนินงานไปแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนและสังเคราะห์ผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ระยะที่ 4 การสังเคราะห์ผล การถอดบทเรียน และสรุปบทเรียน

4.1 สังเคราะห์ผลจากนักวิจัย โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยายที่ได้จากบทสรุปของกิจกรรมย่อย รวมข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในลักษณะของภาพรวมของงานวิจัย

4.2 ถอดบทเรียนที่ได้จากงานวิจัย ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย (Retrospect) จากกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยใช้เครื่องมือการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ AAR (After Action Review) เพื่อเป็นการวางแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป

4.3 สรุปบทเรียน โดยการสรุปบทเรียนที่ได้จากงานวิจัย ซึ่งเป็นการสรุปบทเรียนระหว่าง หัวหน้าโครงการวิจัย นักวิจัย เจ้าหน้าที่ อบต. ผู้นำชุมชน และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 5 สรุปผล และการรายงานผลการวิจัย

5.1 สรุปผล และรายงานผลการวิจัยรายงานการวิจัย

5.2 จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์การสร้างความมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในรายกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุท่าบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน และสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของชุมชน และการบริหารจัดการกลุ่มของชุมชนเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วนำข้อมูลมาสรุปแบบความเรียง โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ด้านข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศเกี่ยวกับข้อมูลการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรก่อนการนำมะเขือเทศมาแปรรูปและหลังการนำมะเขือเทศมาแปรรูป

1.2 ด้านผู้วิจัย ได้แก่ มีนักวิจัยมากกว่าหนึ่งคนเข้าร่วมสัมภาษณ์หรือสังเกตพฤติกรรมแต่ละคนบันทึกข้อมูลของตนเอง จากนั้นเปรียบเทียบสรุปมุมมอง และนำข้อมูลที่ได้นักวิจัยแต่ละคนมาประชุมสังเคราะห์ร่วมกันก่อนเขียนข้อสรุปข้อมูลผล

1.3 ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลมากกว่าหนึ่งชนิดกับเรื่องเดียวกัน ได้แก่ สัมภาษณ์ (In-depth Interview) และการสังเกตพฤติกรรม (Observation) หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบข้อมูลจากแต่ละวิธีว่าให้ผลลัพธ์สอดคล้องกันหรือไม่ซึ่งหากผลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมตรงกันก็จะยืนยันข้อสรุป

2. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การระดมสมอง และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลรายได้ โดยใช้วิธีการประมวลผลตามหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้ในการคำนวณหาอัตราค่าใดขั้นต้น

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้ในการคำนวณหาราคาต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูก้าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมโดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 2) มีการวางแผนการและการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานร่วมกัน 3) มีการจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการขับเคลื่อนการทำงานผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ให้กับสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ 3.1) การสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มเก่าที่มีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ 3.2) การสนับสนุนจากสมาชิกใหม่ที่มีความสนใจและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น 3.3) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล, อบต., พัฒนาชุมชนจังหวัด กรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัยฯ สำนักงานเกษตรจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นต้น 4) มีการอบรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพให้กับสมาชิก 5) มีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 5.1) การบริหารการจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และ 5.2) การบริหารจัดการด้านการเงินให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรม 6) มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และ 7) มีการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ 7.1) การจัดสรรค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน และ 7.2) การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มในรูปแบบของเงินปันผลและส่วนแบ่งกำไร

2. ผลการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูก้าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) การระดมสมองความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ 2) ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแปรรูปได้แก่ ซากจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ และ 3) กระบวนการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกร มีขั้นตอนในการดำเนินการ ได้แก่ 3.1) ประสานวิทยากรจากสาขาวิชานวัตกรรมอาหารและการแปรรูป คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 3.2) ลงพื้นที่ในการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากจากมะเขือเทศและกัมมีมะเขือเทศ และ 3.3) ร่วมกันระดมสมองในการออกแบบโลโก้และบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากจากมะเขือเทศและกัมมีมะเขือเทศ ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ชาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ

3. ผลการวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหู่ทามบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงต้นทุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชาจากมะเขือเทศ

ส่วนประกอบ	ราคา (บาท)	จำนวน	หน่วย	ราคาต่อหน่วย (บาท)	จำนวนที่ใช้ต่อ 1 ถุง	ต้นทุนต่อหน่วย (บาท)
มะเขือเทศอบแห้ง	190	1,000	กรัม	0.19	5	0.95 บาท
ใบหม่อนอบแห้ง	150	1,000	กรัม	0.15	5	0.75 บาท
ถุงบรรจุชา	50	100	ใบ	0.50	1	0.50 บาท
รวมต้นทุนชามะเขือเทศ 1 ถุงชา						2.20 บาท
รวมต้นทุนบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์พร้อมขาย (1 ถุงใหญ่ บรรจุถุงชา 4 ถุงเล็ก) (2.20 บาท x 4 ถุง)						8.80 บาท
ถุงบรรจุภัณฑ์	75	25	ใบ	3	1	3 บาท
รวมต้นทุนถุงบรรจุภัณฑ์ (8.80 บาท + 3 บาท)						11.80 บาท
ต้นทุนค่าแรงงาน						4.13 บาท
ต้นทุนผลิตภัณฑ์ชามะเขือเทศ/ถุง (บาท)						15.93 บาท

จากตาราง 1 พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตชาจากมะเขือเทศ/ถุง จำนวน 15.93 บาท เมื่อพิจารณาแยกรายการ พบว่า ต้นทุนมะเขือเทศอบแห้ง/หน่วย จำนวน 0.95 บาท ต้นทุนใบหม่อนอบแห้ง/หน่วย จำนวน 0.75 บาท ต้นทุนถุงชา/หน่วย จำนวน 0.50 บาท ต้นทุนถุงชา/หน่วย จำนวน 3 บาท ต้นทุนค่าแรง/หน่วย 4.13 บาท

ตาราง 2 แสดงต้นทุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์กัมมีมะเขือเทศ

ส่วนประกอบ	ราคา (บาท)	จำนวน	หน่วย	ราคาต่อหน่วย (บาท)	จำนวนที่ใช้ จริง (กรัม)	ต้นทุนต่อ หน่วย (บาท)
มะเขือเทศ	70	1,000	กรัม	0.07	100	7 บาท
เจลาติน	700	1,000	กรัม	0.7	10	7 บาท
ซอพิทอล	100	1,000	กรัม	0.1	60	6 บาท
รวมต้นทุนผลิตภัณฑ์กัมมีมะเขือเทศ 150 กรัม						20 บาท
บรรจุภัณฑ์	12	1	ใบ	12	1	12 บาท
รวมต้นทุนกัมมี 1 กระปุก บรรจุ 50 กรัม (150 กรัม/20 บาท)						7.5 บาท
รวมต้นทุนกัมมี 1 กระปุก (12 บาท + 7.5 บาท)						19.5 บาท
ต้นทุนค่าแรงงาน						9.75 บาท
ต้นทุนผลิตภัณฑ์กัมมีมะเขือเทศ/กระปุก (บาท)						29.25 บาท

จากตาราง 2 พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตกัมมีมะเขือเทศ/กระปุก จำนวน 29.25 บาท เมื่อพิจารณา
แยกรายการ พบว่า ต้นทุนมะเขือเทศ/กระปุก จำนวน 7 บาท ต้นทุนเจลาติน/กระปุก จำนวน 7 บาท ต้นทุน
ซอพิทอล/กระปุก จำนวน 6 บาท ต้นทุนบรรจุภัณฑ์/กระปุก จำนวน 12 บาท ต้นทุนค่าแรง/หน่วย 9.75 บาท

เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ
งบบำไรขาดทุน
ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2567

หน่วย : บาท

รายได้จากการขาย :

รายได้จากการขายชาจากมะเขือเทศ (80 ถุง x 49 บาท)	3,920.00	
รายได้จากการขายกัมมีมะเขือเทศ (60 กระปุก x 59 บาท)	<u>3,540.00</u>	7,460.00

ค่าใช้จ่ายในการผลิต :

ผลิตชามะเขือเทศ (80 ถุง x 15.93 บาท)	1,277.40	
ผลิตกัมมีมะเขือเทศ (60 กระปุก x 29.25 บาท)	<u>1,755.00</u>	3,032.40

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน :

ค่าทำโลโก้ชามะเขือเทศ	250.00	
ค่าทำโลโก้กัมมีมะเขือเทศ	250.00	
ค่าน้ำมันรถ	500.00	
ค่าแรงผู้ขายสินค้าจากการออกบูธ (2 วัน X 300 บาท)	<u>600.00</u>	<u>1,600.00</u>

กำไรสุทธิ 2,827.60

อัตรากำไรขั้นต้น

จากงบการงบกำไรขาดทุน พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ จำนวนทั้งสิ้น 7,460 บาท ต้นทุนการผลิตจำนวน 4,632.40 บาท กำไรขั้นต้น 2,827.60 บาท คิดเป็นอัตรากำไรขั้นต้น 37.90%

รูปแบบการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีส่งผลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มจากมะเขือเทศผ่านการแปรรูปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรแต่ยังส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในตำบลหูกานบ จังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูกานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยจึงสรุปโมเดลการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ดังนี้

โมเดลการพัฒนาการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

รูปแบบการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วม

- การประชุมวางแผนร่วมกัน
- การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน
- การจัดหาแหล่งสนับสนุน
- การอบรมพัฒนาอาชีพ
- การพัฒนากระบวนการทำงาน
- การสร้างแรงจูงใจ
- การแบ่งปันผลกำไรอย่างเป็นธรรม

การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน และการบริหารทางการเงิน

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากมะเขือเทศ

- สำรวจความต้องการ
 - พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 2 ผลิตภัณฑ์
1. ชาจากมะเขือเทศ (Tomato Tea)
 2. กัมมีมะเขือเทศ (Tomato Gummy)

ต้นทุนการผลิต

- ชามะเขือเทศ จำนวน 15.93 บาท/ถุง
- กัมมีมะเขือเทศ จำนวน 29.25 บาท/กระปุก

รายรับ-รายจ่าย

- รายได้รวม จำนวน 7,460 บาท
- ต้นทุนรวม จำนวน 4,632.40 บาท
- กำไรขั้นต้น จำนวน 2,827.60 บาท
- อัตรากำไรขั้นต้น 37.90%

รูปแบบการบริหารจัดการทางการเงิน เกษตรกรมีรูปแบบในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีที่ส่งผลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มจากมะเขือเทศผ่านการแปรรูปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรแต่ยังส่งผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับ เศรษฐกิจฐานราก เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศ ในตำบลหูกานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุ่หานบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหุ่หานบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบส่วนร่วมโดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 2) มีการวางแผนการและการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานร่วมกัน 3) มีการจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการขับเคลื่อนการทำงานผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ให้กับสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ 3.1) การสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มเก่าที่มีความต้องการแปรรูปผลผลิต 3.2) การสนับสนุนจากสมาชิกใหม่ที่มีความสนใจและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น 3.3) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล, อบต., พัฒนาชุมชนจังหวัด กรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัยฯ สำนักงานเกษตรจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นต้น 4) มีการอบรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพให้กับสมาชิก 5) มีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 5.1) การบริหารการจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และ 5.2) การบริหารจัดการด้านการเงินให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรม 6) มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และ 7) มีการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ 7.1) การจัดสรรค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน และ 7.2) การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มในรูปแบบของเงินปันผลและส่วนแบ่งกำไร เนื่องจาก การบริหารจัดการกลุ่มที่มีรูปแบบการดำเนินงานที่เข้มแข็งจะต้องอาศัยองค์ความรู้ ทักษะ ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม เนื่องจาก รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มๆ มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เกิดจากการที่มีผู้นำที่มีเข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนการทำงานภายใต้ภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาคม โดยการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้ศึกษาดูงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้ภายในกลุ่ม มีการค้นหาองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาปรับใช้กับการทำงานของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของนางนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจำแจ้ง (2565) ที่พบว่า 1) ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้ธรรมานุสัญญาภาพหมู่บ้านคลองอารางเป็นธรรมานุญาที่ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ 2 เงื่อนไขพื้นฐาน คือ การมีความรอบรู้ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการดำเนินการ ซึ่งนำมาซึ่งความสำเร็จของหมู่บ้านคลองอาราง คือ การตั้งจุดเด่น จุดแข็ง นั่นคือวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และ 2) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางได้มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยชุมชนคลองอารางจึงถือว่าเป็นชุมชนต้นแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุนสามารถพัฒนาโดยใช้แนวทาง “ธรรมานุสัญญาภาพ” เข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาจนเกิดเป็นรูปธรรมได้ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ 1) ชุมชนมีกลไกคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสามารถนำพาหมู่บ้านที่มีปัญหาไปสู่หมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง 2) การมีส่วนร่วมจากทุกหลังคาเรือนทุกกลุ่มวัยที่ชัดเจน 3) การมีกระบวนการที่ชุมชนที่สามารถสร้างปรากฏการณ์ชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยความสามารถในการพึ่งตนเอง 4) ชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางมีผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นชัดเจน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด และ 5) การ

มีบทเรียนที่สามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่นได้ ซึ่งเป็นที่ยืนยันได้ว่าชุมชนต้นแบบบ้านคลองอารางสามารถขยายบทเรียนทั้งในชุมชนและยังเป็นผู้เรียนรู้สำหรับชุมชนต่าง ๆ โดยที่สำคัญ คือ มีการนำไปขยายผลเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ จุดเด่นสำคัญที่นำธรรมเนียมบุญสุภาพมาใช้ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการคิด การตัดสินใจ และการกำหนด “ข้อตกลงร่วมกัน” แก้ไขปัญหาสร้างและปรับสมดุลใหม่ในวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนบนกระแสของความเปลี่ยนแปลง

2. การศึกษาการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูกานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) การระดมสมองความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ 2) ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแปรรูป ได้แก่ ซากาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ และ 3) กระบวนการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกร มีขั้นตอนในการดำเนินการ ได้แก่ 3.1) ประสานวิทยากรจากสาขาวิชาวนวัฒนวิทยาและการแปรรูป คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 3.2) ลงพื้นที่ในการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศและกัมมีมะเขือเทศ และ 3.3) ร่วมกันระดมสมองในการออกแบบโลโก้และบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศและกัมมีมะเขือเทศ เนื่องจาก กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จะต้องมาจากความต้องการของเกษตรกรและใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ที่หลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของดร.ณิ มะยูโซ๊ะ นาชีวะ หะมิด และปิยะวรรณ บุญญาพวงศ์ (2563) ที่พบว่า กระบวนการแปรรูปทำให้ปริมาณป็นอลและไลโคปีนทั้งหมดลดลง แต่ปริมาณฟลาโวนอยด์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) เมื่อเทียบกับมะเขือเทศสด กิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระ ABTS เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในมะเขือเทศที่ผ่านการทำแห้งแบบอบลมร้อนแต่ไม่มีความแตกต่างกับมะเขือเทศที่ผ่านการทำแห้งแบบแช่เยือกแข็งเมื่อเทียบกับมะเขือเทศสด ในขณะที่กิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระ O_2 มีเพียงการแปรรูปแบบอบลมร้อนเท่านั้นที่ทำให้กิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) เมื่อเทียบกับมะเขือเทศสด เมื่อนำทั้งมะเขือเทศสดและที่ผ่านการแปรรูปมาผ่านกระบวนการย่อยแบบจำลอง พบว่า ปริมาณป็นอลทั้งหมดลดลงแต่ปริมาณ ฟลาโวนอยด์ (เฉพาะมะเขือเทศสดและทำแห้งแบบแช่เยือกแข็ง) และไลโคปีนทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) กิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระ ABTS และ O_2 (ยกเว้นมะเขือเทศที่ทำแห้งแบบอบลมร้อน) ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) เมื่อเทียบกับปริมาณสารก่อนผ่านกระบวนการย่อยแบบจำลอง

3. การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลหูกานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) ต้นทุนการผลิตซากาจากมะเขือเทศ/ถุง จำนวน 15.93 บาท เมื่อพิจารณาแยกรายการ พบว่าต้นทุนมะเขือเทศอบแห้ง/หน่วย จำนวน 0.95 บาท ต้นทุนใบหม่อนอบแห้ง/หน่วย จำนวน 0.75 บาท ต้นทุนถุงชา/หน่วย จำนวน 0.50 บาท ต้นทุนถุงชา/หน่วย จำนวน 3 บาท ต้นทุนค่าแรง/หน่วย 4.13 บาท 2) ต้นทุนการผลิตกัมมีมะเขือเทศ/กระปุก จำนวน 29.25 บาท เมื่อพิจารณาแยกรายการ พบว่า ต้นทุนมะเขือเทศ/กระปุก จำนวน 7 บาท ต้นทุนเจลาติน/กระปุก จำนวน 7 บาท ต้นทุนซอพิทอล/กระปุก จำนวน 6 บาท ต้นทุนบรรจุภัณฑ์/กระปุก จำนวน 12 บาท ต้นทุนค่าแรง/หน่วย 9.75 บาท และ 3) เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ซากาจากมะเขือเทศ และกัมมีมะเขือเทศ จำนวนทั้งสิ้น 7,460 บาท ต้นทุนการผลิตจำนวน 4,632.40 บาท และกำไรขั้นต้น 2,827.60 บาท คิดเป็นอัตรากำไรขั้นต้น 37.90% เนื่องจาก ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเกษตรกรมีการนำวัตถุดิบจากชุมชนมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการแปรรูปจึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีต้นทุนการแปรรูปที่ค่อนข้างต่ำส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้และอัตรากำไรขั้นต้นที่สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของณรายาธร มาละวรรณ (2554) ที่พบว่า ต้นทุนในการ

ลงทุนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลำไย ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเท่ากับ 572,400 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเท่ากับ 718,450 บาท ผลตอบแทนจากการแปรรูปลำไย ประกอบด้วย ลำไยอบแห้ง มีอัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทน ในส่วนของเจ้าของ เท่ากับร้อยละ 76.61 8.23 และ 11.90 ตามลำดับ ท็อฟฟี่ลำไย มีอัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนในส่วนของเจ้าของ เท่ากับร้อยละ 67.27 48.94 และ 135.36 ตามลำดับ เครื่องดื่มลำไยผงสำเร็จรูป มีอัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราผลตอบแทนในส่วนของเจ้าของ เท่ากับร้อยละ 72.75 54.70 และ 124.52 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรนำข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งมากขึ้นอันจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

1.2 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรนำแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์มะเขือเทศไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

1.3 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรนำข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเพาะปลูกมะเขือเทศและพืชผักชนิดอื่น ๆ เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ผู้นำชุมชนควรนำผลการศึกษาด้านการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มะเขือเทศ ซึ่งมีบทบาทในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมอาชีพ และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ไปใช้เป็นต้นแบบในการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ พัฒนาอาชีพอย่างเป็นระบบ และสร้างรายได้ที่มั่นคงและต่อเนื่องให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเพาะปลูกมะเขือเทศเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกษตรกร มีผลผลิตเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และสามารถเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี

2.2 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรศึกษากระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากพืชผักทางการเกษตรชนิดอื่น ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น

2.3 เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศในตำบลห้วยทาบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งจะทำให้ทราบถึงมูลค่าของต้นทุนผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ต้นทุนที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละผลิตภัณฑ์

2.4 เกษตรกรควรศึกษาแนวทางการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

2.5 เกษตรกรควรศึกษาโมเดลทางการเงินที่ช่วยให้กลุ่มเกษตรกรสามารถขยายกิจการได้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาพร นนทะสุน และคณะ. (2565). ผลของกระบวนการให้ความร้อนต่อค่าไลโคปีน วิตามินซี สารประกอบฟีนอลิก และการต้านอนุมูลอิสระในน้ำมะเขือเทศ. **วารสารนเรศวรพะเยา (Naresuan Phayao Journal)**, 15(2), 87-98.
- ชินพันธ์ สมพงษ์. (2566). การเพาะปลูกมะเขือเทศ. บุรีรัมย์ : กลุ่มวิสาหกิจศูนย์เรียนรู้เกษตร.
- ณราญาธร มาละวรรณ. (2554). **ต้นทุนและผลตอบแทนจากการแปรรูปลำไยของวิสาหกิจชุมชน บ้านแคว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญาบัญชี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบบ้านคลองอาราง จังหวัดสระแก้ว. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 16(1), 95-105.
- ดร.ณิ มะยูโซ๊ะ นาชีวะห์ หะมิดง และปิยะวรรณ บุญญานพวงศ์. (2563). ผลของการแปรรูปและกระบวนการย่อยแบบจำลองต่อปริมาณและกิจกรรมของสารต้านอนุมูลอิสระในมะเขือเทศเชอร์รี่. **วารสารวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 48(2), 208-217.
- นิรมล ธรรมวิริยสดี และคณะ. (2557). **การศึกษาผลของสารสกัดมะเขือเทศราชินีต่อความสามารถในการรักษาโรคความจำเสื่อม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- พัชรพรรณ จันทร์แดง. (2562). **การวิเคราะห์คุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจผักผลไม้แปรรูปด้วยการทอดระบบ สุญญากาศ. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2559). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- ภู่งนภา ทองพันซัง. (2558). **ต้นทุนและผลตอบแทนของการแปรรูปสตอเบอรี่ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ผลเมืองหนาวบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- ละเอียด ศรีหาเหง้า. (2561). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันฝรั่ง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, 12(1), 219-234.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). **ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2567. จาก <https://www.oae.go.th>.**
- สุภารัตน์ ปานผดุง และชนตติ พุ่มพฤษ. (2566). ปัจจัยหนุนเสริมในการบริหารทางการเงินส่วนบุคคลของบุคลากรสำนักงานพิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน). **RMUTT Global Business and Economics Review**, 18(2), 136-145.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2567). **การทำเกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2567. จาก <https://www.arida.or.th/detail/6191>.**